

Journalistförbundet anser att skyddet för visseblåsare fortfarande är otillräckligt trots den nya lagen om särskilt skydd mot represalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Det bästa alternativet vore enligt Journalistförbundet om meddelarskyddet omfattade alla anställda.

Förslag till en ny sekretessbestämmelse

I promemorian föreslås att en ny sekretessbestämmelse införs i OSL 30 kapitlet 4 b § 3 stycket. Bestämmelsen innebär att sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden i en anmälan eller utsaga om överträdelse av bestämmelse i lag eller annan författning som gäller för värdepappersinstituts, börsers, leverantörer av datarapporteringstjänsters och tredjelandsföretags filialers verksamhet. Departementet föreslår i promemorian att sekretess ska gälla som huvudregel (omvänt skaderekvisit).

Journalistförbundet noterar att departementet inte gått på utredningens (SOU 2015:2) linje vars förslag innebar absolut sekretess.¹ Journalistförbundet anser att det är positivt. Förbundet hade dock hellre sett att departementet valt att förslå ett rakt skaderekvisit i bestämmelsen (det vill säga att offentlighet var huvudregel). Detta var något som Journalistförbundet förordade redan i förbundets yttrande i samband med Ds 2015:2 "Värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument", något som tyvärr inte fick gehör i den fortsatta lagstiftningsprocessen.²

Journalistförbundet avstyrker förslaget att bestämmelsen i OSL 30 kapitlet 4 b § 3 stycket ska gälla med omvänt skaderekvisit och anser att ett rakt skaderekvisit bör gälla istället.

Sekretesstiden

I promemorian föreslås att samma sekretesstid, det vill säga 50 år, ska tillämpas på det nya föreslagna bestämmelsen i OSL 30 kapitlet 4 b § tredje stycket som för de två första styckena. Utredningen (SOU 2015:2) föreslog att sekretessbestämmelsen skulle införas i OSL 30 kapitlet 4 § vilket hade inneburit en sekretesstid på 20 år. Denna skillnad på 30 års sekretesstid är inte något som behandlas i promemorian, utan det konstateras endast att det bedöms "som mest ändamålsenligt att även sekretesstiden för uppgifterna i dessa verksamheter regleras på ett enhetligt sätt".³ Att en så pass lång sekretesstid inte motiveras bättre är anmärkningsvärt. Journalistförbundet avstyrker förslaget i den del som avser sekretesstiden.

Meddelarskyddet

Journalistförbundet tillstyrker förslaget att den tystnadsplikt som följer av bestämmelsen i OSL 30 kapitlet 4 b § 3 stycket inte ska inskränka rätten enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Skyddet för anställda som rapporterar överträdelser

Journalistförbundet var tillsammans med bland andra TCO och Finansförbundet kritiskt till att utredningen (SOU 2015:2) ansåg att skyddet som enligt artikel 73 ska finnas för den anställda som rapporterar överträdelse var tillgodosett genom befintlig lagstiftning. Utredningen hänvisade till att ett lagförslag om stärkt skydd för arbetstagare som slår larm var på väg.⁴ Den nya lagen om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden träder i

¹ Se SOU 2015:2 Värdepappersmarknaden, MiFID II och MiFIR, sid 243.

² Se Lagrådets yttrande daterad 4 juni 2015, Värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument, sid 215 ff.

³ Se promemorian Några finansmarknadsfrågor, sid 35.

⁴ Se SOU 2015:2 sid 523.

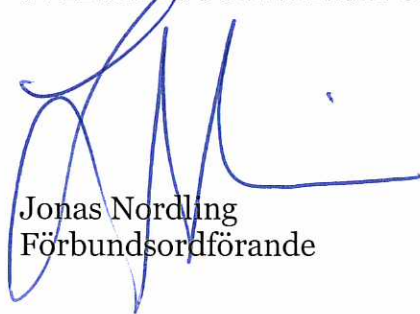
kraft den 1 januari 2017.⁵ Lagen ger skydd mot bland annat repressalier från arbetsgivaren för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Med allvarliga missförhållanden avses enligt lagens portalparagraf "brott med fängelse i straffskalan eller därmed jämförliga missförhållanden". Enligt direktivets artikel 73 ska den arbetstagare skyddas som rapporterar "potentiella eller faktiska överträdelser", vilket får anses omfatta även mindre allvarliga missförhållanden än de som avses i portalparagrafen till den nya lagen.

En annan skillnad mellan den nya lagen och direktivet är att arbetstagaren enligt lagen som huvudregel först ska slå larm internt. För att slå larm externt, till en myndighet, krävs "befogad anledning" samt att arbetstagaren hade fog för påståendet. Detta är ytterligare en omständighet som gör att befintlig rätt inte kan anses ge samma skydd som Sverige förutsätts erbjuda anställda enligt direktivet.

Journalistförbundet konstaterar att Sverige inte levde upp till det krav som ställdes i kapiteltäckningsdirektivet (2013/36) artikel 71.1 när det implementerades. Detta är ett fel som fortplantas när regeringen nu ska implementera andra direktiv som bygger på samma principer. Enligt Journalistförbundet måste regeringen se över skyddet för visselblåsare på hela detta område om Sverige ska leva upp till de minimikrav som uppställs i direktiven.

Det bästa alternativet är dock att rätten att meddela och offentliggöra uppgifter (meddelarskyddet) ska omfatta alla anställda förenat med det skydd mot repressalier som idag finns för offentligt anställda. En sådan regel är till gagn för samhället genom att missförhållanden uppdagas. Det är inte minst viktigt inom värdepappersmarknaden som omsätter stora belopp och som berör många personers ekonomi. Samtidigt skyddas uppgiftslämnaren genom repressalieförbudet.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

Jonas Nordling
Förbundsordförande

⁵ Se proposition 2015/16:128.